

Пільтяй Н.П.

практичний психолог,

*Центр психіатричної допомоги та професійного психологічного відбору
ДУ «ТМО МВС України по місту Києву»*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОДІАГНОСТИЧНИХ МЕТОДИК ПРИ ВІДБОРІ КАНДИДАТІВ НА СЛУЖБУ В ПОЛІЦІЮ

Екстремальність і напруженість є головними умовами службової діяльності поліцейських, військовослужбовців Національній гвардії. Вони працюють у ситуаціях, пов'язаних з міжособистісними конфліктами, з безпосереднім ризиком для життя, у зоні бойових дій. Тому постійно зростають вимоги до відбору бажаючих вступити до Національній поліції та Національній гвардії України. Труднощі виявлення психічних захворювань серед осіб, які поступають на службу, пов'язані з дисимуляцією обстежуваних, відсутністю об'єктивних анамнестичних відомостей, а також однократним характером обстеження. Виникає необхідність у зміні тактики дослідження, залученні нових, додаткових психодіагностичних методик. З метою забезпечення якісного відбору кандидатів на службу та вступників до навчальних закладів МВС України, вдосконалення системи надання психологічної допомоги апробовано психодіагностичні методики, спрямовані на виявлення рівня агресивності та жорстокості.

Для визначення ефективності і доцільності впровадження були проведені дослідження за наступними методиками:

1. Діагностика ворожості (шкала Кука-Медлей) – надалі «тест № 1».
  2. Визначення інтегральних форм комунікативної агресивності (В.В. Бойко) – надалі «тест № 2».
  3. Визначення деструктивних установок у міжособистісних стосунках (В.В. Бойко) – надалі «тест № 3».
  4. Тест агресивності (опитувальник Л.Г. Почебут) – надалі «тест № 4».
  5. Методика «Агресивна поведінка» (Є.П. Ільїн, П.О. Ковальов) – «тест № 5».
  6. Методика «Особистісна агресивність і конфліктність» (Є.П. Ільїн, П.О. Ковальов) – надалі «тест № 6».
  7. Тест оцінювання агресивності у стосунках (А. Ассінгер) – надалі «тест № 7».
- Загальна кількість виконаних мною обстежень становила 109.

За результатами тесту № 1 по шкалі цинізму показали середній рівень з тенденцією до високого 82% опитуваних, з тенденцією до низького – 18%. По шкалі агресивності середній рівень з тенденцією до високого у 18%; у 82% середній рівень з тенденцією до низького. По шкалі ворожості: 9% – високий рівень, 27% – середній з тенденцією до високого, 37% – середній з тенденцією до низького, 27% – низький. По даних тесту № 2 в 71% обстежених індекс агресії невисокий, у 29% – низький. За тестом № 3 загальний показник жорстокості та негативізму був низьким у 16% обстежених, середнім – у 57%, високим – у 27%, при цьому високі рівні завуальованої жорстокості мали місце

в 65% обстежених осіб, відкритої жорстокості – в 22%, обґрунтованого негативізму – 14%, бурчання – 16%, негативного досвіду спілкування – 14%.

По тесту № 4 в 41% обстежених – низький ступінь агресивності та високий ступінь адаптованої поведінки. У 59% – середній рівень агресивності та адаптованості, при цьому у двох виявлено високі ступені вербальної агресії та самоагресії. В одному з цих випадків спостерігалися високі значення аутоагресії та розплати за агресію по тесту № 2 (при невисокому індексі агресивності); у другому випадку – відсутність аутоагресії по тесту № 2, хоча результати Методики багатопрофільного дослідження особистості (МБДО, в модифікації Ф.Б.Березіна та М.П. Мірошнікова, 377 стверджень) вказували на знижений настрій, тривалу фіксацію на негативних емоціях. Таким чином, у другому випадку тест № 2 виявився малоефективним. Тест № 5 показав у всіх респондентів стриманість, відсутність агресії.

За результатами тесту № 6 у 50% випадків виявлена низька сумарна агресивність і конфліктність, у решти 50% – середня. Крім того, у 70% обстежених – високий показник безкомпромісності. По тесту № 7 у 78% – помірна агресивність, у решти 22% – виражена миролюбність.

Під час дослідження спостерігались випадки, коли результати різних методик були суперечливими. Наприклад:

1. Кандидат на службу пройшов обстеження методиками: МБДО (підвищені шкали 0 – інтроверсії, 6 – ригідності та 7 – тривожності); тест діагностики показників і форм агресії Басса і Дарки (високий негативізм); тестом № 3 (дуже високий негативний досвід у спілкуванні, високі рівні завуальованої, відкритої жорстокості та необґрунтованого негативізму); Фрайбурзький особистісний опитувальник (висока дратівливість і реактивна агресивність). За результатами тесту № 2 показав невисокий рівень агресії, тесту № 7 – виражену миролюбність, що суперечить даним перших 4 методик і ставить під сумнів надійність тестів № 2, 7.

2. Кандидат на службу, визнаний непридатним через розлади особистості та поведінки, мав наступні результати: МБДО – високі шкали 4 (імпульсивності) та 9 (оптимістичності); тест діагностики показників і форм агресії Басса і Дарки – високі індекси ворожості, підозрливості, образи і почуття провини; тест № 3 – високі рівні завуальованої, відкритої жорстокості та обґрунтованого негативізму; тест № 1 – цинізм і ворожість середні з тенденцією до високого, агресивність середня з тенденцією до низького; тест № 2 – відсутність агресії; тест № 4 – низький ступінь агресивності; тест № 5 – стриманість і відсутність агресії; тест № 7 – помірна агресивність; тест № 6 – низькі сумарні показники агресивності та конфліктності, висока безкомпромісність.

3. У кандидата на службу, визнаного непридатним через короточасні психотичні розлади, було виявлено такі результати: МБДО – високі шкали 4 (імпульсивності), 8 (індивідуалістичності) та 0 (інтроверсії); тест Басса і Дарки – високі індекси фізичної, вербальної агресії, негативізму та загальної агресивності; Фрайбурзький особистісний опитувальник – висока дратівливість і реактивна агресивність; тест № 3 – високі рівні завуальованої жорстокості,

бурчання; тест № 1 – цинізм і ворожість середні з тенденцією до високого, агресивність середня з тенденцією до низького; тест № 7 – помірна агресивність; тест № 6 – низькі сумарні показники агресивності та конфліктності, висока безкомпромісність.

Таким чином, малоефективними виявилися тести № 1, 2, 4, 5, 6, 7. У більшості випадків їх результати показували відсутність агресивності або її середній рівень навіть у кандидатів, які були визнані непридатними для служби через розлади особистості та поведінки. Ці тести не охоплювали не тільки потенційних тенденцій, але й уже наявних якостей в особистісному профілі, виявлених за допомогою МБДО, методик Басса і Дарки, Фрайбурзького особистісного опитувальника. Загальний недолік апробованих тестів – відсутність шкали достовірності – знижує об'єктивність і ставить під сумнів надійність результатів.

Ефективною у використанні виявилась лише методика визначення деструктивних установок у міжособистісних стосунках (В.В. Бойко) – тест № 3. Вона коротка (25 тверджень), показує не тільки наявні якості особистості, але й завуальовані, приховані, потенційні тенденції. Її результати корелювали з даними інших тестових досліджень і дійсним психічним станом обстежуваних осіб, тобто були найбільш надійними.

Позитивний ефект дало доповнення досліджень проєктивними тестами Люшера (метод кольорових виборів), «Малюнок неіснуючої тварини», оскільки вони не викликали в респондентів настороженості та тенденції до симуляції і дисимуляції. Перевагою проєктивних методик є можливість дослідити неусвідомлювану сферу особистості.

Під час аналізу малюнків зверталася увага на наявність деталей, які свідчать про агресивність: велика кількість гострих кутів, розміщення малюнка зверху, велике зображення, голова повернута вправо або анфас, погрозливий вираз і поза, знаряддя нападу (зуби, кігті, роги), хижак (див. рис. 1).

Таким чином, включення в обсяг експериментально-психологічного обстеження проєктивних методів як допоміжного діагностичного прийому дає змогу виявити й уточнити риси особистості, поліпшити якість обстеження кандидатів на службу.

Дослідження рівня агресивності дозволяє прогнозувати поведінку особи в стресових ситуаціях, під час виконання службових завдань, показує необхідність навчання навичкам, характерним для впевненого стилю спілкування і конструктивного пошуку вирішення проблем.

Аналіз результатів психодіагностичних методик допомагає в наданні обстежуваним особам рекомендацій по оволодінню прийомами, що знижують вірогідність бути втягнутими в агресивні взаємовідносини, сприяє формуванню упевненої поведінки як альтернативи агресивній.

Рис. 1. Малюнки неіснуючих тварин

Список використаних джерел:

1. Бондарчук О.І. Психологія девіантної поведінки: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2006. – 88 с.
2. Венгер А.Л. Психологические рисуночные тесты. – М.: Изд-во ВЛАДОС – ПРЕСС, 2007. – 159 с.
3. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. – Самара, 2005. – 672 с.
4. Собчик Л.Н. СМІЛ. Стандартизований багатофакторний метод дослідження особистості. Методическе керівництво. – СПб., 2004. – 224 с.

Широких А.О.

аспірант,

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОЕКТУВАННЯ:
ВІД РЕТРОСПЕКТИВИ ДО ФУТУРОЛОГІЇ**

Важко знайти в цивілізованому світі людину, котра б не хотіла досягти успіхів у житті. Весь історичний розвиток суспільства супроводжувався змінами видів діяльності й праці, кожного разу трансформуючись у зв'язку з детермінацією суспільної свідомості й вдосконаленням засобів, середовища праці людини. Глобальна концепція людського розвитку історично й логічно виникла на базі теорії походження людини від мавпи. Антропогенетичний розвиток від архантропів, палеоантропів, неандертальців, найдавніших гомінідів («Homo habilis», «Homo erectus» і «Homo sapiens»), до сучасної